

SUDJELOVANJE UČENIKA U RAZREDNOJ DISKUSIJI

Mersiha JUSIĆ

Razredna diskusija i njeni efekti

Razredna diskusija je vrlo širok termin pod kojim se podrazumijevaju verbalne razmjene između nastavnika i učenika u učionici zasnovane na dijalogu i dvosmjernosti, za razliku od predavanja, koje predstavlja jednosmjernu komunikaciju od nastavnika prema učeniku.

Metoda diskusije izuzetno je raznovrsna i učinkovita na svim nivoima obrazovanja, iako je općenito najpogodnija za podučavanje mišljenju višeg reda.¹

Ova metoda je moćno sredstvo zato što izlaže učenike raznovrsnim gledištima i omogućava im da sebe posmatraju u odnosu na druge i u kognitivnom i u afektivnom smislu. Gage i Berliner (1975.) primjećuju da se „kroz diskusiju razvija sposobnost slušanja, evaluiranja vlastitih argumenata, formuliranja gledišta u žaru rasprave, opiranja uticaju ličnih simpatija, zadržavanja fokusa na problemu o kome se govori unatoč emocionalnim argumentima i uticajima“.² Mezirow (1990.) smatra da djeca

diskusijom počinju percipirati svijet na novi i drukčiji način.³

Sasvim je izvjesno, i istraživanjima, potvrđeno da diskusija unapređuje znanje učenika.

Prema jednom istraživanju iz kognitivne psihologije o strategijama učenja, kad učenici imaju priliku angažirati se u vezi sa nastavnim materijalom – da ga preispitaju, objasne i o njemu razmišljaju u odnosu na vlastiti život ili „stvarni svijet“ – veća je vjerovatnoća da će ga razumjeti i zadržati.⁴

Diskusija poboljšava dubinsko nasuprot površnom učenju i rezultira većim učeničkim entuzijazmom.⁵

Kao efekti diskusije navode se još i povećanje samopouzdanja i motivacije učenika, s obzirom da odmah dobiju feedback o tome

in Classroom Teaching, Theory Into Practice, vol 19, No 2
3 Habib, B. (2007). *Breaking the Ritual: Getting Students to Participate in Discussion-based Tutorials in the Social Sciences*, Enhancing High School Education, Theory and Scholarship, Proceedings of the 30th HERDSA Annual Conference

4 Hollander, J.A. (2002). *Learning to Discuss: Strategies for Improving the Quality of Class Discussion*, Teaching Sociology, Vol. 30

5 Ibid.

1 Sternberg, R. & Spear-Swerling, L. (1996). *Teaching for Thinking*, American Psychological Association, Washington, DC

2 Gall, M.D. & Gillett, M. (2001). *The Discussion Method*

kako su dobro razumjeli nastavno gradivo.⁶ Jedan klasični eksperiment (Fisher, 1968.) u psihologiji pokazuje da diskusija vodi i promjeni stava,⁷ a najvjerovatnije objašnjenje za to je da ona prisiljava učenika da razmišlja o svom stavu i da ga pojašnjava. Uprkos mnogim pozitivnim efektima diskusije, ova metoda nije u tako velikoj upotrebi koliko bi trebala biti.

Nastavnici uglavnom pribjegavaju autokratskom stilu podučavanja. Razlozi za to su brojni: nastavnik osjeća da nema kontrolu nad razredom, pogotovo ako je broj učenika veliki; postoji pritisak da se obradi gradivo i usvoje nove informacije, pa se u tom smislu diskusija posmatra kao gubljenje dragocjenog vremena; voditi diskusiju je veomaj teško, neki smatraju da se čak radi o najtežem i najkompleksnijem vidu podučavanja.⁸

Nastavnik mora razmotriti pitanja koja postavlja, pažljivo slušati odgovore učenika, na njih spontano odgovarati, u isto vrijeme držeći fokus na ciljevima curriculumu. Kao faktori, tu su, naravno, i (ne)zainteresiranost učenika, njihove sposobnosti, težina nastavne materije itd.

Diskusija ovisi kako o učenicima tako i o nastavnicima; bez učenika koji slušaju, razmišljaju i razgovaraju, nema diskusije, bez obzira na napore nastavnika. Zato je pokretanje i vođenje diskusije veoma izazovno, a sam proces navikavanja učenika na ovaj vid nastave kompleksan i dugotrajan.

Diskusija je uvijek kolektivna, zasnovana na individualnom doprinosu, ali je veća od zbira individualnih doprinosa. Nju postiže grupa, a ne pojedinci. Razredna diskusija implicira otvoreno i aktivno sudjelovanje. Međutim, često se događa da se ona pretvori u ograničeni dijalog između nastavnika i nekoliko učenika, dok ostali šute i neaktivni su. Zato je posebno važno da nastavnik sa svoje strane kreira sve preduvjete dobre razredne diskusije.

6 Ibid.

7 Gall, M.D. & Gillett, M. (2001). *The Discussion Method in Classroom Teaching*, Theory Into Practice, Vol 19, No 2

8 Henning, J.E. (2008). *The Art of Discussion-Based Teaching- Opening Up Conversation in the Classroom*, Taylor & Francis, NY

Poticanje razredne diskusije

Da bi se potakla razredna diskusija i učenici ohrabрили da sudjeluju, mora se poći od njihovih razloga za neaktivnost i nesudjelovanje. McKeachie (1999.) analizira razloge neparticipiranja učenika u razrednoj raspravi, izdvajajući kao dominantne dosadu, nedostatak znanja, naviknutost na pasivnost, kulturalne norme, ali, povrh svega, strah učenika da se ne osramoti.⁹ Zato su se strategije poticanja diskusije uglavnom fokusirale na prevazilaženje straha, a to su: omogućavanje učenicima da se upoznaju sa ostalim kolegama u razredu, pismene vježbe prije početka diskusije, rad u malim grupama da bi se učenici „oslobodili“ prije razredne diskusije, izbjegavanje sarkazma i ismijavanja i nagrađivanje osmijehom ili pozitivnim komentarom onih koji se rijetko jave.¹⁰

Preporučuje se taktičnost nastavnika pri ispravljanju pogrešnih odgovora ili informacija. Predlaže se da se na samom početku nastave odaberu popularne ili kontraverzne teme koje će navesti većinu učenika da participiraju u diskusiji. Također se savjetuje nastavniku da pronade kreativne i provokativne načine započinjanja razgovora, npr. tzv. sokratskom metodom, uspješnim ispitivanjem – kad se počinje širokim i jednostavnim pitanjima i postepeno dolazi do specifičnih nastavnih tema. Neki autori predlažu nagrađivanje učenika višim ocjenama. Zapravo, istraživanja pokazuju da je ovaj način, baziran na ekstrinzičnoj motivaciji, i najefektniji (Brookfield i Preskill, 1999.).¹¹

Gotovo dvije trećine razreda uključuje se u diskusiju ukoliko nastavnik uspostavi sistem evidentiranja koliki broj puta je svaki od njih govorio. Ipak, ovdje se postavlja dilema: kvantitet naspram kvaliteta. Tako, pojedini stručnjaci primjećuju da nagrađivanje samog sudjelovanja u razrednoj raspravi učenici interpretiraju kao poruku da trebaju što više pričati.¹² Manje je bitno je li njihov govor dio diskusije i navodi li

9 Hollander, J.A. (2002). *Learning to Discuss: Strategies for Improving the Quality of Class Discussion*, Teaching Sociology, Vol. 30

10 Ibid.

11 Ibid.

12 Ibid.

druge da razmotre novu i drukčiju perspektivu. Važno je bilo šta reći i biti primijećen. Dakle, puko nagrađivanje sudjelovanja u razrednoj raspravi ocjenama može navesti učenike da govore, ali ih ne navodi da slušaju (šta drugi govori) ili misle (o tome). Štaviše, ovakav pristup ide naruku učenicima koji su po prirodi govorniji, a koji ne moraju u isto vrijeme biti i najpripremljeniji i najbistriji, a nauštrb onih povučenijih. Posljedica toga je da diskusija postaje nepovezana, repetitivna i površna.

Nastavnicima se, stoga, savjetuje da naprave balans između ekstrinzične i intrinzične motivacije za sudjelovanje u diskusiji. Pored ocjena, cilj je i potaći učenike da intrinzično uživaju u diskusiji i da se svojom voljom u nju uključuju. Keith-Spiegel i saradnici (2002.) smatraju da se ne smije dopustiti da sistem ocjenjivanja kazni one koji iz kulturoloških ili ličnih razloga ne sudjeluju ili to čine veoma rijetko, ali se na neki način (potkrepljenjem) ipak treba prepoznati i nagraditi sudjelovanje.¹³

Praktična ilustracija tehnike poticanja razredne diskusije

Mnogo je tehnika poticanja razredne diskusije. Jedna od njih, „tehnika simultanog izvještavanja“,¹⁴ strukturirana je tako da se sudionicima u sklopu grupe (a rjeđe kao pojedincima) postavi nekoliko mogućih opcija, tj. odgovora na neko pitanje koje se tiče gradiva.

Svatom timu se na kartici daju sljedeća uputstva:

Svatom timu će se postaviti pitanje o njegovom stavu prema određenom problemu. Tim mora donijeti zajedničku odluku o svom stavu. To znači da jedan tim može odabrati samo jedan odgovor. Imate pet minuta da raspravite svaki problem i dođete do koncenzusa. Prije nego što iznesete svoj odgovor ostatku razreda, napisat ćete na papir koji je vaš odgovor, navesti

13 Ezzedeem, S.R. (2008). *Facilitating Class Discussions around Current and Controversial Issues*, College Teaching, vol. 56, No 4

14 Sweet, M.S., Michaelsen, L.K. & Wright, C.M. (2008). *Simultaneous Report: A Reliable Method to Stimulate Class Discussion*, Decision Sciences Journal of Innovative Education, vol. 6, No 2

najznačajniji razlog zašto ste ga odabrali i napraviti spisak članova tima.

Tokom diskusije potrebno je da:

1. branite vaš stav činjenicama, informacijama i primjerima,
2. ne prekidate drugu osobu dok govori,
3. dopustite da se čuju i druga mišljenja osim vašeg.

VAŠ ZADATAK JE DA UVJERITE OSTALE U ISPRAVNOST VAŠEG STAVA.¹⁵

Zatim se projektira niz slajdova sa pitanjima i ponuđenim odgovorima. Slijedi primjer nekoliko pitanja vezanih za nastavni predmet psihologija:

Inteligentna osoba je:

- a) obrazovana osoba,
- b) osoba sposobna u nekom području,
- c) snalažljiva osoba.¹⁶

Inteligenciju određuje:

- a) uglavnom sredina u kojoj odrastamo,
- b) nasljeđe (geni),
- c) i sredina i geni podjednako.

Školski uspjeh i uspjeh u životu uglavnom ovise od inteligencije osobe:

- a) da,
- b) ne.

Zatim se u isto vrijeme uspoređuju odgovori grupa te se raspravlja o argumentima zbog kojih je svaka od njih odabrala baš taj odgovor (obično se počinje sa raspravom o argumentima grupe koja je odabrala manje frekventan odgovor).

Kreativni nastavnik na različite i učenicima zabavne načine može osmisлити prezentiranje odgovora (npr. podizanjem različito obojenih kartica).

Vlastito iskustvo u radu sa učenicima pokazalo mi je kako se ovom tehnikom olakšava

15 Primjer uputstva za srednjoškolve. Jednostavnije uputstvo sa istim sržnim elementima može se primijeniti i kad je riječ o učenicima osnovne škole

16 Pitanja bi trebala reprezentirati ključne elemente jedne nastavne cjeline i biti organski povezana i sa ostalim gradivom.

razredna rasprava, prvenstveno zato jer je iznošenje stava grupe znatno manje zastrašujuće nego iznošenje vlastitog individualnog stava.

Rezultati učenja su trajniji, jer učenici uče jedni od drugih i povezuju gradivo sa svakodnevnim životom. Već u timovima učenici se izlažu različitim mišljenjima i imaju priliku u opuštenoj atmosferi i neposredno argumentirati svoj stav, da bi potom uslijedila razredna rasprava, u kojoj su izloženi još većem broju različitih perspektiva i u kojoj stav tima trebaju i dodatno artikulirati.

Važno je i to što se čestom primjenom ove tehnike učenici senzibiliziraju za diskusiju generalno i voljni su više sudjelovati u nastavi. Također, na ovaj način moguće je integrirati pređeno gradivo u prirodne cjeline, kao i provjeriti kvalitet usvojenog znanja.

Praktična iskustva iz nastave ukazuju da učenici preferiraju ovako strukturiranu razrednu diskusiju nad klasičnim oblikom diskusije.

Indirektni uticaji na razrednu diskusiju

Pitanje sudjelovanja u razrednoj raspravi i mnogo je dublje da bi se jednostavno moglo riješiti konkretnim tehnikama poticanja diskusije.

Postoje mnogi fundamentalni, ali indirektni uticaji na razrednu raspravu koji su u domenu odnosa nastavnika i učenika i u domenu odnosa među samim učenicima.

Zdrav odnos između nastavnika i učenika predstavlja osnovu ugodne atmosfere u učionici, gdje svaki učenik uživa dati svoj doprinos diskusiji i u kojoj nastavnik učenicima može postaviti izazove, a da ih ne zaplaši i ne izazove nesigurnost. Sidorkin (2002.) smatra da odnos prema nastavniku ima najznačajniji motivacijski uticaj na učenike, što su potvrdile mnoge studije.¹⁷

Da bi kultivirali ovaj odnos, nastavnici trebaju:

1. pokazati lični interes za učenika (pozdravljanjem, smiješkom, davanjem personaliziranog feedbacka na rad

učenika, oslovljavanje učenika imenom, vođenjem ličnog razgovora prije ili poslije nastavnog sata itd.),

2. aktivno slušati,
3. u svakom trenutku pokazati poštovanje prema učeniku (čak i pogotovo u trenucima neslaganja s njim) i
4. pronaći način da učeniku postave izazov u okviru individualiziranog odnosa prema njemu (prepoznavanje trenutnog nivoa učenikovog postignuća i pružanje specifičnog feedbacka o radu učenika).

Činjenica je da će učenici koji su zaplašeni svojim kolegama ili, pak, indiferentni prema njima, malo doprinosti razrednoj raspravi. Stoga, promoviranje pozitivnih odnosa među učenicima jedan je od indirektnih načina poticanja razredne rasprave.

Samim rasporedom sjedenja (u polukrugu) među učenicima, može se potaći osjećaj jednakosti i bliskosti s drugim kolegama. To se postiže:

1. Proceduralnim govorom, koji regulira okvir za interakcije među učenicima u grupi, a odnosi se na davanje uputa, koje treba biti jasno i jezgrovito, kako bi učenici znali što trebaju raditi. U kontekstu priče o razrednoj diskusiji, proceduralni govor se odnosi na definiranje pravila i forme diskusije kao osnove za kvalitetnu diskusiju.
2. Postavljanjem očekivanja i uspostavljanjem normi u učionici. Samo izražavanje nastavnikovog vrednovanja sudjelovanja u diskusiji može značajno doprinijeti uspostavljanju pozitivnih obrazaca ponašanja u raspravi. Preporučuje se nastavnicima da na samom početku nastave ohrabre sudjelovanje učenika u diskusiji i nagrade ga. Neki praktičari preporučuju da se prvi dan zajedno sa učenicima razmotri uloga razgovora i diskusije u njihovim životima, kako bi se senzibilizirali za ovaj pristup gradivu.
3. Kooperativnim učenjem, kojim se uspostavlja pojedinačna odgovornost, pozitivna međuovisnost, interakcije licem u lice, vještine saradnje i grupno

¹⁷ Henning, J.E. (2008). *The Art of Discussion-Based Teaching- Opening Up Conversation in the Classroom*, Taylor & Francis, NY

procesiranje. A sve su ovo elementi dobre razredne diskusije.

Dakle, sudjelovanje učenika u razrednoj diskusiji mnogostruko je uvjetovano brojnim aspektima odgojno-obrazovnog procesa, prvenstveno emocionalnom klimom, te mu se, u naporima prevazilaženja pasivnosti učenika, na taj način treba i pristupiti.

LITERATURA

- Habib, B. (2007). *Breaking the Ritual: Getting Students to Participate in Discussion-based Tutorials in the Social Sciences*, Enhancing High School Education, Theory and Scholarship, Proceedings of the 30th HERDSA Annual Conference
- Ezzedeem, S.R. (2008). *Facilitating Class Discussions around Current and Controversial Issues*, College Teaching, vol. 56, No 4, 230-236
- Gall, M.D. & Gillett, M. (2001). *The Discussion Method in Classroom Teaching*, Theory Into Practice, vol 19, No 2, 98-103
- Harton, H.C. et al (2002). *Focused Interactive Learning: A Tool for Active Class Discussion*, Teaching of Psychology, Vol. 29, No 1, 10-15
- Henning, J.E. (2008). *The Art of Discussion-Based Teaching- Opening Up Conversation in the Classroom*, Taylor & Francis, NY
- Hollander, J.A. (2002). *Learning to Discuss: Strategies for Improving the Quality of Class Discussion*, Teaching Sociology, Vol. 30, 317-327
- Meyers, S.A. (1997). *Increasing Student Participation and Productivity in Small-Group Activities for Psychology Classes*, Teaching of Psychology, Vol. 24, No 2, 105-115
- Sternberg, R. & Spear-Swerling, L. (1996). *Teaching for Thinking*, American Psychological Association, Washington, DC
- Sweet, M.S., Michaelsen, L.K. & Wright, C.M. (2008). *Simultaneous Report: A Reliable Method to Stimulate Class Discussion*, Decision Sciences Journal of Innovative Education, vol. 6, No 2, 483-487

Summary**PARTICIPATION OF THE STUDENTS
IN CLASS DISCUSSION****Mersiha Jusić**

The author examines positive cognitive and affective results of the class discussions on the students. She finds great challenges of this class method and analyses possible reasons for its negligible application in the practice. In the main part of the article, the author examines actions of the teachers that motivate students in class discussions and some specific techniques achieving this manifold useful goal. It also examines different backgrounds and indirect influences which are essential for students' (lack of) participation in the class discussion. One reaches a conclusion that there is a need to encourage students' participation in the discussion taking into consideration complexity of the factors enfolding it.

موجز**امشاركة التلاميذ في المناقشات داخل الفصل****مرسيها يوسيتش**

تتحدث كاتبة المقال عن الآثار المعرفية الإيجابية والمثيرة، للمناقشات داخل الفصل الدراسي، على التلاميذ. وتبرز الكاتبة الإثارة الكبيرة لهذه الطريقة، وتحلل أسباب ندرة تطبيقها عمليا. وتستعرض في الجزء الرئيسي من المقال ممارسات المدرّس التي تشجع التلاميذ على المشاركة في المناقشات أثناء الحصة الدراسية، وتعرض بعض التقنيات الخاصة التي تضمن تحقيق هذا الهدف ذي الفوائد المتعددة. كما تعرّج على الكثير من المؤثرات الخلفية وغير المباشرة، الكامنة في أساس عدم مشاركة التلميذ أو مشاركته في المناقشات أثناء الحصة. وتخرج الكاتبة بنتيجة مفادها ضرورة تشجيع التلاميذ على المشاركة في المناقشات، مع الأخذ بعين الاعتبار العوامل المركبة الكامنة في أساس تلك المشاركة.